

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
e-ISSN:2458-9624

Cilt: 8 Sayı: 1 Sayfa Aralığı: 52-64 e-ISSN: 2458-9624 DOI: 10.51725/etad.746534

RESEARCH

Open Access

ARAŞTIRMA

Açık Erişim

COVID-19 Pandemi Sürecinin Öğrenci Davranışları Üzerine Etkisi

Effect of COVID-19 Pandemic Process on Student Behavior

Elif Tarlakazan, Burak Erhan Tarlakazan

ÖZ

COVID-19 pandemisi tüm dünyayı hiç beklemediği bir anda çeşitli tedbirler almaya yönelten bir süreç olarak gelişmiştir. Bu süreçte insan yaşantısında internet erişimi ve elektronik ortamlar giderek daha fazla yer tutmuştur. Süreç sosyal yaşamın da bu platforma taşınmasına sebep olmuştur. Bu yeni durum neticesinde; iletişim, oyun, alışveriş, eğitim vb. ihtiyaçlar sanal ortamlara taşınmıştır. Araştırma Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü öğrencileri özelinde yürütülmüştür. Araştırma COVID-19 pandemisi öncesi ve sürecinde öğrenci davranışlarındaki (yeme-içme, teknoloji kullanımı vb) değişimleri ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Araştırma verileri; çalışmaya gönüllü olarak katılan, grafik tasarımı bölümüne kayıtlı 93 öğrenciden, bilgisayar destekli çevrimiçi anket yöntemiyle toplanmıştır. Bu kapsamda Kastamonu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 25/03/2021 tarih ve 70 nolu kararınca araştırma yapılması için etik kurul kararı alınmıştır. Araştırma bulgularına göre; COVID-19 sürecinde üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarında bir değişiklik gözlenmezken, arkadaşlarıyla iletişim kurma, çeşitli sosyal aktivitelere katılma oranları düştüğü gözlenmektedir. Ayrıca bu süreçte atıştırmalık ürün tüketimi azalırken ev yemekleri tüketimi artmış, ders çalışma, film izleme, kitap okuma oranında da anlamlı oranda artış gözlenmiştir.

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic has developed as a process that directs the whole world to take various measures at an unexpected time. In this process, internet access and electronic media, which are increasingly taking place in human life, have caused social life to move to this platform. As a result of this new situation; communication, gaming, shopping, education, etc. needs have been moved to virtual environments. The research was carried out by Kastamonu University, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Graphic Design to reveal changes in student behavior (eating and drinking, technology use, etc.) before and during the COVID-19 pandemic. Research data; It was collected from 93 students enrolled in the graphic design department, who voluntarily participated in the study, using a computer-aided online survey method. In this context, an ethical decision was made to be made by the Scientific Research and Publication Board of Kastamonu University, dated 25/03/2021 and numbered 70. The research findings; While there is no change in the use of social media by university students in the COVID-19 process, the rate of communicating with friends and participating in various social activities is very low. In addition, while the consumption of snacks decreased, the consumption of home-cooked meals increased, and a significant difference was observed in the ratio of studying, watching movies, and reading books.

Yazar Bilgileri

Elif Tarlakazan

Doç. Dr., Kastamonu
Üniversitesi, Kastamonu,
Türkiye

etarlakazan@kastamonu.edu.tr

Burak Erhan Tarlakazan

Doç. Dr., Kastamonu
Üniversitesi, Kastamonu,
Türkiye

tarlakazan@hotmail.com

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

COVID-19
Davranış değişikliği
Alışkanlık
Uzaktan erişim
Grafik tasarım

Keywords

COVID-19
Behavior change
Habit
Remote access
Graphic design

Makale Geçmişi

Geliş: 01/06/2020
Düzelme: 27/02/2021
Kabul: 11/03/2021

Atıf için: Tarlakazan, E. ve Tarlakazan, B.E. (2021). COVID-19 pandemi sürecinin öğrenci davranışları üzerine etkisi.

JRES, 8(1), 52-64. <https://doi.org/10.51725/etad.746534>

Etik Bildirim: Bu çalışma Kastamonu Üniversitesi Etik Kurulu'nun 25.03.2021 tarih ve 70 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Giriş

Bulaşıcı hastalıkların toplumsal yaşamı tehdidi, tıp ya da bilim tarihiyle sınırlı olmayıp insanlık tarihi boyunca gözlenmiştir. Doğal afetler ya da savaşlar belli coğrafik bölgelerle sınırlı kalırken bulaşıcı hastalıklar sınır dinlemeden her dönemde tüm insanlığı etkilemiş ve insanın olduğu her yerde etkisini göstermiştir. Örneğin, veba salgınları zaman zaman kitlesel ölümlere yol açan pandemiler ile insanlık tarihinde sarsıcı etkiler yaratmıştır.

2019 aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde kaynağı tartışmalı bir solunum yolu rahatsızlığı olarak ortaya çıkan, mart ayından itibaren tüm Avrupa'yı etkisi altına alan ve 11 Mart'ta Türkiye'de ilk vakanın görülmesiyle hayatımıza giren Covid-19 hızlı yayılımıyla pandemi olarak adlandırılmıştır. Devletin aldığı önlemler arasında ilk sırayı sağlık stratejisi temelli kısıtlamalar almaktadır. Sınırların hem kara hem de hava trafiğine kapatılması önemli bir adımdır. Yurtdışından gelen tüm gruplara 14 gün zorunlu karantina uygulaması başlatılmış üniversiteler ile ilköğretim - lise düzeylerindeki okullar zamanında alınan kararlarla kapatılmıştır. Toplu eylemlerin çoğu (askere uğurlama, cenaze, düğün...vb toplu törenler) engellenmiş ve hastalanmaya en yatkın oldukları için önemli risk grubu olan 65 yaş üstü ve 20 yaş altının sokağa çıkması kısıtlanmıştır. 2020 mart ayında başlayan kısıtlamalar halen benzer uygulamalarla bireysel ve toplumsal sağlığımızı korumak amaçlı uygulanmaktadır.

Sosyoloji (toplumbilim) her zaman bireyin içinde yaşadığı grubu ve grup davranışlarını inceler (Özkalp vd., 2004, s.4). İçinde yaşadığımız dünyada her bir bireyin dünya görüşü, yaşantısı, çevreyi algılama şekli birbirinden farklıdır. Bir başka ifadeyle kişiye özgüdür. Sosyoloji farklı yaşam biçimlerinin görülmesi, algılanması ve birbirinden farklı tutum ve davranışların kavranmasına yardımcı olur. Ve bireyin üyesi olduğu toplumda olan bir değişiklik veya olağanüstü bir durum sosyal yapıya uygun olarak şekillenebilir.

Her bireyin kişilik özellikleri olduğu gibi, (inanç, karakter, mizaç, yetenek... vb.), içinde yaşadıkları toplumlarında inanç ve değer yargısı sistemleri vardır. Toplumun değer yargıları, toplumda oluşan ve ortak kabul gören, düşünce ve kuralların uygulama biçimlerini yansıtan kıstaslardır. Genellikle beğeniye, kabul görmeye ahlak ve inançlara dayanır. Değer yargısı, insan davranışlarının hangilerinin iyi, hangilerinin doğru ve yararlı olduğunu belirler. Bireyin davranışını değerlendirmesinde bir kıstasdır ve bireyin davranışlarına yön veren kurallar ve kanaatler bütünüdür. Tam da bu noktada ülkeyi tehdit eden COVID-19 pandemisi nedeniyle sağlık bakanlığı ve ilgili birimler, öncelikle toplumsal yaşamın düzenini korumak için bazı kısıtlamalara gitmiştir. Kapalı ortamlarda geçirilen izolasyon süreçleri; yerleşik düzenle birlikte; bireysel, toplumsal ve sosyal hayat üzerinde de köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Bu kısıtlamalar bireyleri pandemi standartları içinde hareket ve davranışlara alışmaya iten çabalarıdır. Sonuçlarında da bu kısıtlara uymayan veya uygun hareket etmeyenler çeşitli cezalarla karşı karşıya kalmışlardır.

Alışkanlık kelimesi çoğunlukla "iyi beslenme alışkanlıklarında" olduğu gibi alışılmış bir davranış biçimine veya birinin yerleştirdiği bir eğilime işaret eder. Latince kaynaklı bu kelimenin orijinal anlamı "var olma durumu" veya "koşul"dur. Alışkanlık etimolojisi incelendiğinde kelimenin yanlış ifadesinden doğan bir tanımlamanın "günlük rutin" ifadesi olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Alışkanlık kavramı her gün tekrar eden ve düzenli olarak tekrarlanan davranışlar için kullanılan bir terimdir. Ve davranışlarımızın çok büyük bir kısmı alışkanlıklarımızdan oluşur. Bir davranışın alışkanlık olması için sürekli ve tekrar edilmesi gereklidir.

Alışkanlık haline gelen davranışlar beynimizde çok derin bağlantılar oluşturur yani kökleşirler. Aslında alışkanlıkların ne kadar güçlü olduğunu hepimiz kendi yaşamımızda tecrübe etmişizdir.

Örneğin; derslerde sınıfta genellikle aynı yere oturur, okula giderken aynı güzergâhı kullanır ya da aracımızı evimizin otoparkında aynı yere park ederiz. Hatta böyle durumlarda alışkanlık haline getirdiğimizden farklı şekilde davrandığımızda biraz garip ve rahatsız hissederiz (Neal, Wood ve Quinn, 2006). Ayrıca araştırmalar alışkanlık haline getirdiğimiz davranışı sergilememize sebep olan durum ortadan kalksa bile alışkanlıklarımızı devam ettirebildiğimizi göstermektedir (Sarıgül, 2016).

Bir seçenek sunulduğunda, bireyler genellikle en kolay, en hızlı ve en eğlenceli olan seçeneği seçerler. Bir yaşam tarzı değişikliğinin uygulanması, bir rutinin takip edildiğini ve alışkanlıkların oluştuğunu gösterir (Arlinghaus ve Johnston, 2019).

Davranış Değişikliğine Yönelik Literatür İncelemesi

Yalman, Özkan ve Kutluca'nın (2013) yaptığı çalışmada; Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde kayıtlı 220 öğrenciye kitap okuma alışkanlıkları sorulmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin yarısından fazlasının kitap okumayı sevdiği, kitapları temin ederken satın aldıkları veya arkadaşlarından ödünç aldıkları ve kitap okuma tercihlerinin macera türünde olduğu tespit edilmiştir.

Ankara Üniversitesi lisans öğrencileri üzerinde yapılan anket çalışmasıyla Odabaş, Odabaş ve Polat (2008), Türkiye'nin genelinde görülen okumama alışkanlığının düzeyini saptamaya çalışmışlardır. Çıkan sonuçlar arasında öğrencilerin yükseköğrenim sürecinde okuma becerilerinin geliştiği ancak yeterli kitap okuma alışkanlığına sahip olmadıkları gözlenmiştir.

Sosyal medya bağımlılığı konusunu araştıran Hazar (2011); çalışma grubunun cinsiyet ve sınıf farkları üzerinden tasarladığı araştırmasında, en yoğun kullanılan iletişim aracının internet olduğunu ortaya koymuştur. Cinsiyet faktörüne göre bilişsel, duyuşsal ve davranışsal farklılıkta sosyalleşmeden kaçış ön plandadır. Sınıf bazında ise 1. sınıfların diğer sınıf düzeylerine göre daha az bağımlı olduğu çıkmıştır.

Dijital platformların kullanım amaçlarını belirlemek amacıyla Vural ve Bat'ın (2010) yaptığı araştırma Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde okumakta olan öğrencileri kapsamaktadır. Bilgi iletişim ve internet kullanımının sorgulandığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin %100'ünün interneti her gün kullandığı görülmüştür. Bununla beraber birçok öğrencinin zamanının çoğunu sosyal ağlarda geçirmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tektaş (2014) yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, öğrenciler arasında sosyal medya çok kullanılmaktadır. Çalışma; Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda okuyan 221 öğrencinin sosyal medyaya bakış açılarını tespit etmek üzere hazırlanmıştır. Bu amaçla yöneltilen sorulardan elde edilen sonuçlara göre, sosyal medyada kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla aktif oldukları görülmüştür.

İnce ve Koçak'ın (2017) yaptığı çalışma, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde öğrenim gören 520 öğrenci üzerinde sosyal medya kullanım alışkanlığını tespit etmek üzere yapılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan en çarpıcı sonuç sosyal medya kullanım süreleri ile güven ve bağımlılık düzeylerinde artış olmasıdır.

Aydın (2016) tarafından Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıklarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmaya, Nisan-Mayıs 2015 tarihleri arasında 4000'den fazla öğrenci katılmıştır. Katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar yaş ve cinsiyet

değişkenlerine göre değerlendirilmiştir. Çıkan sonuçlardan büyük ölçüde iletişim kurmak için telefonun tercih edildiği ve arkadaş edinmek için sosyal medya kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) salgını dolayısıyla yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim süreçlerinin mümkün olduğunca kesintiye uğramadan sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için Yükseköğretim Kurulu Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığının 75850160-199-E.22344 sayı ve 19.03.2020 tarihli kararıyla yüz yüze eğitime ara vermiştir. 2019-2020 eğitim-öğretim döneminin 5. haftası tamamlandığında 13 Mart 2020 tarihinde üniversitelerde eğitim-öğretime ara verildiği duyurulmuş, 16-20 Mart 2020 tarihleri arasında YÖK'ün aldığı karara istinaden Kastamonu Üniversitesi'nde de bir hafta süreyle yüzyüze eğitime ara verilmiştir. 23 Mart-22 Mayıs 2020 tarihlerinde de hızlı bir şekilde uzaktan (on-line) eğitim süreci başlamıştır.

Kastamonu yaklaşık 120 bin nüfuslu Batı Karadeniz'de küçük bir Anadolu kentidir. Kastamonu Üniversitesi 2006 yılında temelleri atılmış, Gelişen Genç Üniversite statüsünde olup bünyesinde; 13 fakülte, 3 enstitü, 3 yüksekokul, 13 meslek yüksekokulu ve 23 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır. Şehir dışından çok öğrenci kabul eden kentte bir tane AVM, iki tane sinema, üniversite kampüsü çevresinde çok sayıda cafe ve öğrencilerin birlikte vakit geçirebilecekleri öğrenci evi ve yurt bulunmaktadır.

Araştırma; yaşanan pandemi neticesinde üniversite öğrencilerinin alışkanlıklarının devam edip etmediğini, süreçle nasıl başa çıktıklarını ve değişen davranışlarının olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Şimdiye kadar bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olması önem teşkil etmektedir.

Bu amaçla aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin COVID-19 pandemi sürecinde alınan önlemlere ilişkin düşünceleri nelerdir?
- COVID-19 öncesi yeme-içme alışkanlıkları nelerdir?
- COVID-19 sırasında yeme-içme alışkanlıkları nelerdir?
- COVID-19 öncesi boş zamanlarını geçirme yöntemleri nasıldır?
- COVID-19 sırasında boş zamanlarını geçirme yöntemleri nasıldır?

Yöntem

Bu başlık altında araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü öğrencilerinin pandemi sürecinde alışkanlıklarının değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın modeli tarama modelidir.

Tarama modeli, bir evren içinden seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel olarak betimlenmesini sağlar. Tarama çalışmaları ile olgunun ne olduğu, olabildiğince ve ulaşılabildiğince aynen ortaya konmaya çalışılır (Sönmez ve

Alacapınar, 2011, s.46-47). Katılımcıların süreçle ilgili görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşlerin incelenerek aralarındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Kastamonu Üniversitesi G.S.T. Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü özelinde ve Covid-19 pandemisi sırasında katılımcıların yazılı onayıyla, ankete katılmayı kabul eden kişilerle yapılmıştır.

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma nisan-mayıs 2020 tarihleri arasında online anket ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem hesaplaması yapılmayarak ilgili bölüm öğrencilerinin tamamına (N=120) ulaşılması amaçlanmıştır. Koronavirüs önlemleri kapsamında veriler, yüz yüze görüşme tekniği yerine online veri tabanlı anket yöntemi aracılığıyla toplanmıştır. Fakat hastalık, anketi doldurmak istememe gibi nedenlerden dolayı bazı öğrenciler çalışmaya katılım sağlamamıştır. Ankette yer alan tüm soruların yanıtlanmadığı formlar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmaya katılım oranı %77,5'tir ve gönüllü olarak katılan 93 öğrenci ile etik ilkeleri doğrultusunda araştırma tamamlanmıştır.

Araştırmaya katılarak anketi dolduran Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü öğrencilerinin; %78,5'i (73) kadın, %21,5'i (20) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubunun; %9,7'si (9) birinci sınıf, %18,3'ü (17) ikinci sınıf, %31,2'si (29) üçüncü sınıf, %40,9'u (38) dördüncü sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Ayrıca çalışma grubunun; %94,6'sının (88) 18-24 yaş, % 2,2'sinin (2) 25-35 yaş, %3,2'sinin (3) 36-40 yaş aralığında olduğu görülmüştür. 36-40 yaş aralığında olan 1 öğrencinin 2. üniversitesini okumakta olduğu tespit edilmiştir.

Etik Bildirim

Bu çalışma Kastamonu Üniversitesi Etik Kurulu'nun 25.03.2021 tarih ve 70 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Alan araştırması Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü öğrencileri ile uzaktan eğitim sürecinde uygulanmıştır. Araştırma verilerine uzaktan bilgisayar destekli anket ile ulaşılmıştır. Araştırma için geliştirilen anket verilerini betimlemek için yüzde (%) ve frekans (f) değerlerinden faydalanılmıştır.

COVID-19 öncesi ve sırasında araştırma katılımcılarının yemek, sosyal çevre, okuma gibi alışkanlıklarındaki değişiklikleri ölçmeyi amaçlayan veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anketle elde edilmiştir. Anketin geliştirilme sürecinde, ilk olarak alanyazın taraması yapılarak benzer nitelikteki ölçme araçları gözden geçirilmiş ve taslak anket oluşturulmuştur. Taslak anket uzmanların görüşlerine sunulurken getirilen öneriler ve düzeltmeler doğrultusunda tekrar biçimlendirilmiştir. Anket demografik özellikler ve alışkanlıklar başlıkları altında iki bölümden oluşmaktadır. Beş sorudan oluşan birinci bölüm, öğrencilere ilişkin bireysel bilgilerle ilgilidir. Ankette katılımcıların Covid-19 öncesi ve sırasında yeme-içme alışkanlıkları, sosyal medya kullanımı, eğitim-öğretim faaliyetleri ve sosyal hayatlarıyla ilgili toplam 17 soru bulunmaktadır. Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlenebileceği göz önünde bulundurularak hazırlanan çevrimiçi anket çoktan seçmeli sorulardan oluşturulmuştur.

Anket uygulama sırasında boş bırakılmaması gerekliliği belirtilmiş ve boş olduğu tespit edilen veriler analize dâhil edilmemiştir. Hazırlanan anket formu bu araştırmaya özgüdür ve genellenemez.

Bulgular

Araştırma kapsamında sorulan anket sorularına verilen yanıtlar tablolaştırılmış ve bu bölümde verilmiştir.

Tablo 1. Koronavirüs/COVID-19 Salgını Karşısında Alınan Önlemleri Onaylama Dağılımı

Önlemler	f	Evet (%)	Hayır (%)
Spor Müsabakalarının İptal Edilmesi	86	92,5	7,5
AVM'lerin Kapatılması	88	94,6	5,4
Bar/Restoran/Kafelerin Kapatılması	88	94,6	5,4
Sınırların Kapatılması	84	90,3	1,1
Sinema/Tiyatro Gibi Eğlence Yerlerinin Kapatılması	88	94,6	5,4
Müze/Galerilerin Kapatılması	78	83,9	16,1
Okul/Üniversitelerin Kapatılması	75	80,6	19,4
İşyerlerinin Kapatılması	68	73,1	26,9
Belli Yaş Guruplarının Sokağa Çıkmasının Kısıtlanması	68	73,1	26,9

Ankete katılan öğrencilerin tepkisi, düşünceleri sorulmuş ve ankete katılan her 4 kişiden 3'ünün alınan önlemlerin yerinde olduğunu söylediği belirlenmiştir. AVM'lerin kapanması, Bar/Restoran/Kafelerin kapatılması ve Sinema/Tiyatro gibi sosyal mesafenin korunamayacağı yerlerin kapatılması (%94,6) salgına karşı alınan önlemlerde kalabalık alanların kapanmasını, üniversite öğrencilerinin onayladığı görülmektedir.

Tablo 2. Koronavirüs/COVID-19 Salgını Sebebiyle Aşağıdaki Maddelerden Hangilerini Yaptınız?

Değişkenler	f	Evet (%)	Hayır (%)
Kalabalık Yerlerden Uzak Durdum	92	98,9	1,1
Toplu Taşımadan Uzak Durdum	87	93,5	6,5
Seyahat Planlarımı İptal Ettim	83	89,2	10,8
Seyahatlerimin Tarihlerini Değiştirdim	64	68,6	31,2
Partilere ve Davet Edildiğim Sosyal Etkinliklere Gitmemeye Karar Verdim	84	90,3	9,7
İhtiyacımdan Fazla Yiyecek/İçecek Stokladım	26	28,0	72
İhtiyacımdan Fazla Temizlik Malzemesi Stokladım	29	31,2	68,8
Bar/Restoran/Cafelere Gidişimi Azalttım	78	83,9	16,1

Tablo 2 incelendiğinde ise ülkede uygulanan kısıtlamalara maksimum düzeyde uyulduğu ve kısıtlama sürecinde %98,9 maksimum oranda kalabalık yerlerden uzak durulduğu görülmektedir. Bunu toplu taşıma kullanmamak % 93,5 ve partilere ve davet edilen sosyal etkinliklere gitmemek %90,3 takip etmektedir. Araştırma katılımcılarının hem kendi sağlıkları hem de karşıdaki bireylerin sağlığını korumak için alınan önlemlere uyduğu görülmektedir.

Pandemi başından itibaren birçok haber kanalında gündem olan "İhtiyaçtan fazla yiyecek, içecek ve temizlik maddesi stoğuna" ilişkin öğrencilerin katılım oranının düşük olduğu %28,0 - %31,2 tespit edilmiştir. Pandemi sürecinde öğrencilerin ailelerinin yanında olduğu ve ihtiyaçlarının da aileleri tarafından karşılandığı düşünüldüğünde öğrenci ailelerinin stoğa karşı duyarlılık gösterdiği, bilinçli davrandığı çıkarımı yapılabilir.

Tablo 3. Koronavirüs/COVID-19 Salgınında, Kısıtlamaların Katılımcıları Etkileyip-Etkilememe Durumu

Değişkenler	f	Etkiledi (%)	Etkilemedi(%)
Hafta Sonları Sokağa Çıkma Kısıtlaması	91	97,8	2,2
Yüz-Yüze Eğitimin Sonlandırılması	93	100	0
Avm'lerin Kapatılması	11	11,8	88,2
20 Yaş Altı ve 65 Yaş Üstüne Sokağa Çıkma Kısıtlaması	85	91,3	8,7
Spor Müsabakalarının Ertelenmesi	12	12,9	87,1
Kültür-Sanat Etkinliklerinin Ertelenmesi	59	63,4	36,6
Restoran ve Cafelerin Kapatılması	89	95,7	4,3
Kuaförlerin Kapatılması	24	25,8	74,2

Bu salgın sürecinde Tablo 3'e göre yüz yüze eğitiminin sonlandırılması (%100), hafta sonları ve 20 yaş altı ve 65 yaş üstü sokağa çıkma yasağı katılımcıları etkilemiş ve devletin aldığı önlemleri destekleyen sonuçlar gözlenmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%63,4) kültür-sanat etkinliklerinin ertelenmesinden etkilenirken en az oranda %11,8 AVM'lerin kapanması etkilemiştir. Restoran ve cafelerin kapanmasına bakış ise, aslında öğrencilerin en çok vakit geçirdikleri yerlerin restoran ve cafeler olduğu % 95,7 ve bu mekânların kapatılmasının öğrencileri büyük oranda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. Koronavirüs/COVID-19 Salgınında En Çok Vakit Geçirdiğiniz Alanlar Hangileridir?

Değişkenler	Öncesinde		Sırasında	
	f	(%)	f	(%)
Cafe	62	66,7	0	0
Eğitim Ortamı	81	87,1	0	0
AVM	34	36,6	0	0
Sinema	29	31,2	0	0
Tiyatro	8	8,6	0	0
Ev ve Yurt Ortamı	72	77,4	93	100
Spor Salonları	20	21,5	0	0
Dijital Platformlar	20	21,5	65	69,9
Park	24	25,8	0	0
Market	40	43	2	2,1
Arkadaş Grupları	74	79,6	6	6,5

Araştırma katılımcıları pandemi öncesi %77,4 ve sırasında %100 ev ve yurt ortamında vakit geçirmektedirken, öncesinde %21,5 iken sırasında %69,9 oranında dijital platformlarda vakit geçirmektedirler. Kısıtlamalara uyularak pandemi sırasında (Mayıs 2020); cafe, park, tiyatro, sinema, spor salonları ve AVM vakit geçirme oranları %0 olarak belirlenmiştir. Bu durum, AVM'lerin kapatılmış olmasıyla ilgilidir.

Tablo 5. Koronavirüs/COVID-19 Salgınında Aktivitelerde Değişiklik Durumu

Değişkenler	Öncesinde		Sırasında	
	<i>f</i>	(%)	<i>f</i>	(%)
Video Çekme-Yükleme	13	14	58	62,4
Radyo-Müzik Dinleme	40	43	34	36,6
TV İzleme	26	28	56	60,2
Haber İzleme	27	29	85	91,3
Film İzleme	54	58,1	93	100
Tiyatro İzleme	8	8,6	5	5,4
Kitap Okuma	52	55,9	75	80,6
Gazete Okuma	8	8,6	15	16,1
Dergi Okuma	19	20,4	21	22,6
Konsol-Dijital Oyun Oynama	19	20,4	28	30,1
İnternet Gezintisi	58	62,4	58	62,4
Arkadaş Buluşması	74	79,6	4	4,3
Ders Çalışma	70	75,3	93	100
Alışveriş Yapma	49	52,7	4	4,3
Sosyal Medya Paylaşımları	42	45,2	37	39,8
Spor	27	29	8	8,6
Sergi-Müze Ziyaretleri	34	36,6	3	3,2
Uzaktan Eğitim Faaliyetlerine Katılma	15	16,1	90	96,8
Alanıyla İlgili Faaliyetlerde Bulunma(Ders, Proje, Uygulama Çalışmaları)	57	61,3	93	100
Dijital Platformlarda Dizi İzleme	38	40,9	86	92,5

Yapılan aktivitelerin sorgulandığı Tablo 5'te, pandemi öncesinde arkadaş buluşması %79,6 iken, pandemi sırasında %4,3'e düşmüştür. Ders çalışma ve alanla ilgili faaliyetlerde bulunma oranında %100 artış gözlenmektedir. Video çekme-yükleme oranında ciddi bir artış %62,4, alışveriş yapma oranında ciddi bir azalma %4,3 dikkat çekmektedir. Spor %8,6 ve sergi-müze ziyaretleri %3,2 düşmüştür. Pandemi sırasında TV izleme %60,2 ve haber izleme oranları %91,3 pandemi öncesine göre artış göstermektedir. Genç örneklem grubunun yaşananlar hakkında bilgi almak amaçlı tv - haber izleme oranlarında artış olduğu çıkarımı yapılabilir.

Tablo 6. Koronavirüs/COVID-19 Salgınında Atıştırmalık Ürünler Tüketme Durumu

Değişkenler	Öncesinde		Sırasında	
	<i>f</i>	(%)	<i>f</i>	(%)
Cips	52	55,9	43	46,2
Gofret	32	34,4	28	30,1
Çikolata	63	67,7	65	69,9
Bisküvi	35	37,6	33	35,5
Kuruyemiş	40	43	48	51,6
Kraker	25	26,9	23	24,7
Şekerleme	22	23,7	27	29
Kurutulmuş meyve	22	23,7	31	33,3
Gazlı içecek	45	48,4	39	41,9
Meyve suyu	49	52,7	49	52,7
Maden suyu	41	44,1	44	47,3

Pandemi sürecinde günlük hayatımız çok kısa bir sürede ciddi bir değişime uğramıştır. Tablo 6'ya göre, bu süreçte 18-24 yaş genç nüfusun alışkanlıklarının değişmediği görülmüştür. Katılımcıların neredeyse yarısı benzer oranlarda çikolata %69,9, kuruyemiş %51,6, meyve suyu %52,7 tüketmektedir. Cips %46,2 ve gazlı içecek %52,7 tüketiminde azda olsa düşüş görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin cips ve gazlı içecek ürünlerindeki tüketimlerinde tespit edilen azalma, öğrencilerin arkadaş ortamından uzak olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 7. Koronavirüs/COVID-19 Salgınında Gıda Tüketim Durumu

Değişkenler	Öncesinde		Sırasında	
	<i>f</i>	(%)	<i>f</i>	(%)
Pizza	34	36,6	12	12,9
Hamburger	53	57	6	6,5
Ev yemeği	58	62,4	88	94,6
Hazır çorba	36	38,7	13	14
Sandviç	31	33,3	13	14
Makarna	50	53,8	50	53,8
Noodle	38	40,9	12	2,9
Mısır gevrekleri	19	20,4	13	14
Poğaç-çörek	47	50,5	31	33,3
Simit	46	49,5	10	0,8
Kek	26	28	44	47,3
Patates kızartması	54	8,1	47	50,5
Meyve	47	50,5	66	71

Tablo 7.de Covid-19 öncesi ve sırasında katılımcıların gıda tüketimleri yeme oranları arttı mı azaldı mı şeklinde sorulmuş ve ev yemeği 94,6 tüketim oranı pandemi sırasında ciddi bir artış göstermektedir. Pizza %12,9, hazır çorba %14, sandviç %14, noodle %12,9, mısır gevreği %14, simit %10,8, patates kızartması %50,5 tüketimi azalırken, makarna tüketimi %53,8 aynı kalırken, hamburger tüketimi %6,5 azalmıştır. Tablo 6da olduğu gibi arkadaş ortamından uzakta, aile evinde olmanın etkisiyle hazır gıdaların tüketimi azalmıştır.

Tablo 8. Koronavirüs/COVID-19 Salgını Öncesi ve Sırasında Cihaz Kullanma Durumu

Değişkenler	Öncesinde		Sırasında	
	<i>f</i>	(%)	<i>f</i>	(%)
Dizüstü Bilgisayar (Laptop)	80	86	83	89,2
Masaüstü bilgisayar	3	3,2	6	6,5
Oyun konsolları	4	4,3	10	10,8
Bluetooth hoparlör	18	19,4	17	18,3
Müzik çalar	22	23,7	24	25,8
Akıllı TV	10	10,8	31	33,3
Cep telefonu	87	93,5	88	94,6
Akıllı saat	4	4,3	2	2,2
Tablet	6	6,5	12	12,9

Araştırmaya konu olan grup tasarım fakültesi öğrencileri olmaları nedeniyle bilgisayar kullanmaktadırlar. Dizüstü bilgisayar (laptop) kullanım oranı %89,2 pandemi öncesinde ve sonrasında hemen hemen aynıdır. Cep telefonu %94,6 kullanım oranıdır. Diğer cihazların kullanım oranlarında kayda değer bir değişiklik gözlenmemiştir.

Tablo 9. Koronavirüs/COVID-19 Salgınında Kültür Sanat Etkinliklerinin İzlenme Durumu

Değişkenler	f	(%)
Salgın Geçene Kadar Ertelenmeli	71	76,3
Sosyal Mesafe Kuralıyla Yeniden Aynı Ortamında Başlatılmalı	14	15,1
Uzaktan Erişimle Etkinlikler İzlenebilmeli	83	89,2
Sanal Sergiler Düzenlenmeli	93	100
Müzeler Sanal Ortamlarda Ziyaret Edilebilmeli	85	91,4

Pandemi sürecinde ertelenen kültür-sanat etkinlikleriyle ilgili izlenebilecek yollar için katılımcıların düşünceleri tablo 9'da verilmiştir. Salgın geçene kadar bu tür etkinliklerin ertelenmesi %76,3 gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca sanal sergi etkinliklerinin %100 ve müzelerin sanal ortamda ziyaret edilebilmesinin %91,4 olumlu motivasyon sağladığı gözlenmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

İnsanoğlu yaşadığı süreçte meydana gelen olaylar ve değişiklikler karşısında farklı tepkiler geliştirebilme, yeniliklere ve oluşan yeni koşullara uyum sağlayabilme niteliklerine sahip olarak gelişim göstermektedir. Gerek bölgesel gerekse küresel ölçekte yaşanan; savaşlar, çevre felaketleri, doğal afetler, salgın hastalıklar vb. oluşumlar, insan hayatındaki çözüm geliştirilen durumlardır. Bu anlamda küresel ölçekli bir sorun olarak ortaya çıkan, dünyada ve ülkemizde bir süredir etkili olan Covid-19 pandemisi sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitim gibi alanlarda pek çok değişikliği beraberinde getirmiştir. İnsanlık, gelişen bu yeni durumla beraber bir anda farklı yaşam koşullarıyla yüz yüze kalmış bulunmaktadır.

Maske kullanımı ve sosyal mesafe kavramı yaşamın bir gerekliliği olmuş, temasın yerini mesafeli selamlaşma almıştır. Gelişen süreç toplumun her kesiminden, her yaş grubunda bireyi farklı biçimlerde etkilemiştir. Örneğin 20 yaş altı ve 65 yaş üstü sokağa çıkma kısıtlaması ile pandemi bulaş riskinin aza indirilmesi amaçlanmış toplum sağlığını korumak hedeflenmiştir. 21 Mart 2020 tarihinden itibaren ikametlerinden dışarı çıkmaları, açık alanlarda, parklarda dolaşmaları ve toplu taşıma araçlarını ile seyahat etmelerinin sınırlandırılarak sokağa çıkmaları sınırlandırılmıştır. Bunu yanında evlerde kalarak sosyal izolasyonun sağlanması iletişimin sosyal medya üzerinden devam etmesine neden olmuştur.

Bu çalışmada; pandemi öncesi ve sırasında, genç nüfusun sürece yönelik düşünceleri ve alışkanlıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Alanyazında genç nüfusun okuma alışkanlıkları ve sosyal medya kullanımı gibi konularda çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ancak gelişen salgın nedeniyle yaşanan süreçle ilişkili ne gibi farklılıklar geliştirildiği konusunun değerlendirilmesi, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler ışığında; üniversite öğrencilerinin devletin aldığı kısıtlama kararlarını olumlu bakış açısıyla destekledikleri gözlenirken, sosyal, kültürel, ekonomik faaliyetleri sektöre uğratmayacak şekilde sürekliliğinin de gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Fox (2004) tarafından yapılan araştırmada da benzer biçimde SARS epidemisinde öğrencilerin, sınıf dışı bir ortamda çevrimiçi öğrenme etkinliklerini tamamlama ve hayata geçirmekte sıkıntı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Dünya çapında yayılmayı kontrol altına almak amacıyla pek çok ülke tıpkı bizim gibi, eğitim kurumlarını geçici olarak kapatılmıştır. Ülke çapındaki bu kapanışlar, dünya genelindeki milyonları etkileyen

yerleştirilmiş kapatmalar uygulanmış (UNESCO, 2020), halende ülkemizde eğitim öğretim faaliyetleri uzaktan eğitim, online eğitim, seyreltilmiş eğitim v.b. gibi özelinde devam etmektedir.

Salgın sürecinde katılımcılarının günlük sosyal medya kullanım sürelerinde herhangi bir fark görülmezken hepsinin akıllı telefon ve dizüstü bilgisayar kullanıcısı olduğu saptanmıştır. Sosyal medyada geçirilen zaman ve paylaşımları konusunda salgının önemli bir değişkenlik yaratmadığı belirlenmiştir. Aynı zamanda elektronik iletişim cihaz kullanımı konusunda bir farklılık ortaya çıkmamıştır. İnsanlar bilgi ihtiyaçlarını salgın döneminde geleneksel medyada büyük ölçüde televizyondan karşılamıştır. Diğer yandan dijital iletişim araçları da bilgi edinmede önemini korumuş, insanların karantina uygulamalarında vakit geçirmek için de başvurduğu önemli bir araç olarak öne çıkmıştır (Nielsen Medya Tüketim Raporu, 2020).

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise; atıştırmalık ürün tüketim alışkanlıklarının değişmediği, yeme içme ürünlerinin tüketiminde ise alışkanlıklarının değiştiği yönündedir. Hamburger, sandviç, pizza, poğaça vb. hazır ve hızlı yemek ürünlerinin tüketiminin azaldığı buna karşılık ev yemeği yeme oranında süreçle alakalı gözle görülür bir artış görülmüştür. Bununla beraber meyve tüketiminin de arttığı gözlenmiştir. Süreçte öğrencilerin aile ortamlarında olmalarının da bu davranış değişikliğinde bir etkisi olduğu söylenebilir. Salgın süreci boyunca sağlıklı bireylerde de özellikle bağışıklık sisteminin desteklenmesi için yeterli ve dengeli beslenme sağlanmalıdır (Muslu ve Ersü, 2020). Ayrıca (Dilber ve Dilber, 2020) araştırmasına göre salgın sürecinde hem evde kalıyor olmak hem de sağlığa gösterilen ekstra özenin, beslenme alışkanlıklarına da yansıdığını söyleyebiliriz bulgusu, bu çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Okul ve üniversitelerin kapatılması ve yüz yüze eğitimin sonlandırılması katılımcıları önemli ölçüde etkilemiştir. Gonzales vd. tarafından (2020) yapılan araştırmada COVID-19 dolayısıyla okulların kapanmasının öğrencilerin öğrenme stratejilerini daha etkin kullanmaya başladıkları ve bunu bir alışkanlık haline getirerek verimliliklerini arttırdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcı öğrencilerin kültür sanat etkinliklerini kısmen de olsa uzaktan erişim imkânlarıyla sürdürmesi, sanal sergi ve müze ziyaretlerinin bu süreçte yapılabilmesi anlamında da olumlu görüşleri bulunmaktadır. Eğitim alanlarından, sanat çevresinden uzaklaşmadıklarını, çevrimiçi sergi ve müze ziyaretlerinin olduğunu gösterir bulgu sonuçları elde edilmiştir.

Sonuç olarak, Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü öğrencilerinin katılımıyla yapılan bu çalışmada, salgın sürecinde özellikle yeme-içme alışkanlıklarında, sosyal, kültürel ve sanatsal hayat ve iletişim ortamlarında pandemiye uygun şekillenmeler olduğu görülmektedir.

Bu sonuçtan hareketle benzer amaçla farklı örneklem grupları üzerinde yürütülecek araştırmalarla literatür genişliği sağlanabilir.

Çalışmanın aynı zamanda farklı araştırmalarla karşılaştırma yapma olanağı getirme bakımından alanyazına katkı sağlaması umulmaktadır.

Kaynaklar

- Arlinghaus, K.R. ve Johnston, C.A. (2019). The importance of creating habits and routine. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 13(2), 142-144.
- Aydın, E.İ. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımları üzerine bir araştırma: Anadolu Üniversitesi örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 373-386.

- Dilber, A. ve Dilber, F. (2020). Koronavirüs (COVID-19) salgınının bireylerin beslenme alışkanlıkları üzerindeki etkisi: Karaman ili örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 2144-2162.
- Fox, R. (2004). SARS epidemic: Teachers' experiences using ICTs. R. Atkinson, C. McBeath, D. Jonas-Dwyer ve R. Phillips (Ed.), *Beyond the comfort zone: Proceedings of the 21st ASCILITE Conference* içinde (s.319-327). Perth. <http://www.ascilite.org.au/conferences/perth04/procs/fox.html> sayfasından erişilmiştir.
- Gonzalez, T., de la Rubia, M.A., Hincz, K.P., Comas-Lopez, M., Subirats, L. ve Sacha, G.M. (2020). *Influence of COVID-19 confinement in students' performance in higher education*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7546684/pdf/pone.0239490.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (32), 151-175.
- İnce, M. ve Koçak, M.C. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Necmettin Erbakan Üniversitesi örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 736-749.
- Muslu, M. ve Ersü, D. Ö. (2020) Yeni Koronavirüs (SARS-CoV-2/COVID-19) pandemisi sırasında beslenme tedavisi ve önemi. *Beslenme Diyetetik Dergisi*, (Erken Görünüm), 1-10.
- Neal, D.T., Wood, W. ve Quinn, J.M. (2006). Habits-a repeat performance. *Current Directions in Psychological Science*, 15(4), 198-202.
- Nielsen Medya Tüketim Raporu. (2020). <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2020/covid-19-key-questions-allmarketers-should-be-asking/> sayfasından erişilmiştir.
- Odabaş, H., Odabaş, Z.Y. ve Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Özkalp, E., Arıcı, H., Bayraktar, R., Aydın, O., Erkal, B. ve Uzunöz, A. (2004). *Davranış bilimlerine giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sarıgül, T. (2016). *Alışkanlıklarımızı terk etmek neden çok zor!*. <http://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale> sayfasından erişilmiştir.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Tektaş, N. (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımına yönelik bir araştırma. *Journal of History School (JOHS)*, 7(17), 851-870.
- UNESCO (2020). *Education: From disruption to recovery*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> sayfasından erişilmiştir.
- Vural, Z.B.A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382.
- Yalman, M., Özkan, E. ve Kutluca, T. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerine betimsel bir araştırma: Dicle Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 291-305.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar araştırma sürecinde eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacının araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Bildirim

Bu çalışma Kastamonu Üniversitesi Etik Kurulu'nun 25.03.2021 tarih ve 70 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.